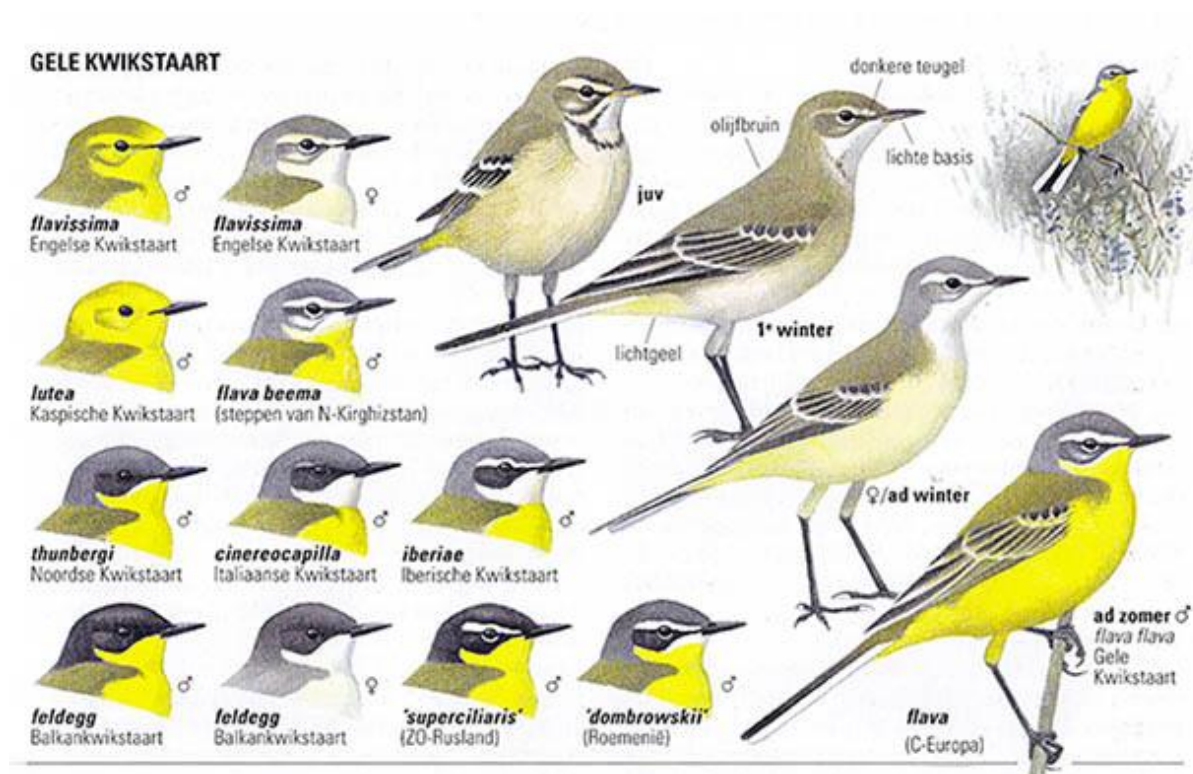

Gele kwikstaart (Motacilla flava)

De natuur

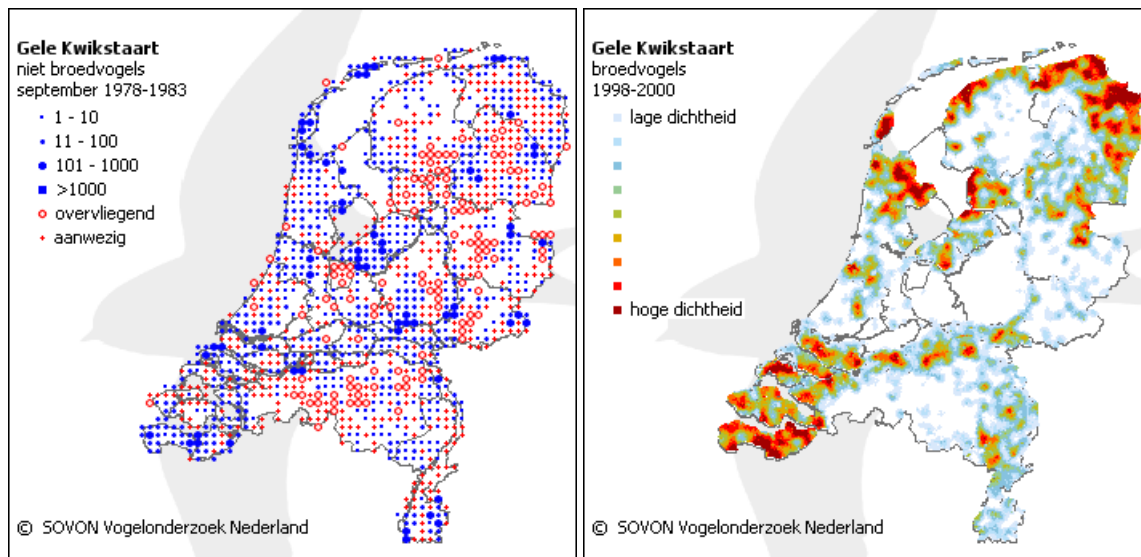
Verspreidingsgebied

De gele kwikstaart is wijdverspreid en heeft daardoor in Europa ook meerdere ondersoorten, men onderscheidt een tiental ondersoorten.

Bron: ANWB Vogelgids van Europa

De ondersoorten verschillen vooral qua kleur van de kop van de mannen, de poppen verschillen bijna niet van kleur. In Nederland onderscheiden we drie soorten kwikstaarten, de (kleine) gele kwikstaart, de grote gele kwikstaart en de witte kwikstaart.

Bron: www.sovon.nl

Na de zomer, zo rond oktober, vertrekt onze kleine gele kwikstaart vanuit Midden- en Noord Europa naar Afrika. Deze vakantie duurt van september-oktober tot maart-april. Het mannetje is meestal een tot twee weken eerder terug. Onze kleine gele kwikstaart is dus een zomervogel, een broedvogel.

Uiterlijk

De gele kwikstaart is een zangvogel van ongeveer 16 cm. Het is een rustige, slanke en statige vogel, hoog op zijn poten staand, een slanke den bijna altijd strak in het pak. Het verschil tussen man en pop is vooral in de broedtijd te zien. In de winter is het verschil tussen man en vrouw, jong en oud, minder te zien. In het voorjaar ruit de kwikstaart waarna we zijn prachtige zomerkleed te zien krijgen.

Er zijn wat verschillen tussen man en vrouw.

Kenmerk	Mannetje	Popje
Wenkbrauwstreep	Wit	Smallere wenkbrauwstreep
Hals	Geel	Bleker
Borst	Diepgeel	Minder geel
Bovenzijde	Olijfgroen	Lichter
Onderzijde	Diepgeel	Lichtgeel, minder helder
Tekening	Scherper	Onduidelijker

Zijn diepgele heldere kleur maken bijna een tropische vogel van hem, de kleur zou hem opvallend voor predatoren maken ware het niet dat hij een olijfgroene bovenkant heeft die hem uitstekende schutkleuren biedt vanaf de bovenkant gezien en dat is wat een roofvogel vaker doet.

De kwikstaart heeft een bruinzwarte staart met witte buitenpennen.

Foto: kleurrijk, gelijk een tropische vogel? (Theo van de Mortel)

Naast de Kleine gele kwikstaart hebben we ook nog de Grote gele kwik en de Witte kwik. De witte kwik is duidelijk anders. De Kleine en Grote gele kwikstaart hebben natuurlijk overeenkomsten en verschillen.

Er zijn een aantal verschillen tussen de kleine en grote gele kwikstaart.

Kenmerk	Kleine gele kwikstaart	Grote gele kwikstaart
Rug	Olijfgroen	Lichtgrijs
Onderzijde	Intenser geel	Geel
Poten	Donker van kleur	Lichter van kleur
Staat	Lange staat	Langer
Vlucht	Licht en snel	Minder licht en snel
Water	Minder een must	Een grotere must

Geluid

Het geluid van de kleine gele kwikstaart bestaat uit “tsie”, “ptsieuw” en “tsrie”. De zang is eenvoudig en bestaat uit een variant van de roep.

Foto: de zingende kwik (Bert Visser)

Gedrag

Vaak foerageert hij tussen het vee dat tijdens het grazen vliegen en andere insecten opjaagt uit het gras en verjaagt van hun maaltijd, de (koeien-)vlaaien, waardoor de vluchtende insecten een maaltijd worden voor de opletende kwikstaart. Hier heeft de kwikstaart een paar treffende (bij-)namen mee verzamelt zoals Schafstelze (schapenkwikstaart), Akkermannetje (Groningen, Overijssel) en Koevinkje.

Foto: insecten opjagen! (Theo van de Mortel)

Een hele reeks van namen heeft de gele kwikstaart, een wil ik u niet onthouden, Bouwmeisterke. Deze naam duidt op het feit dat de gele kwikstaart achter de boer en z'n ploeg loopt om in de voor (ploegsnede) zijn maaltijd bijeen te sprokkelen.

De kwikstaart heeft een aparte manier van vliegen, vlinderachtig, je ziet veel bewegen. De vlucht is meestal laag boven de grond in golvende bewegingen.

Foto: Viegen met de mond vol (Theo van de Mortel)

Biotoop

Open landbouwgebieden met een dichte vegetatie van 40 tot 65 cm zoals weilanden en akkers, met of zonder rivieren en sloten, zijn favoriet, alhoewel het water bij de kleine gele kwikstaart in vergelijking met zijn grote broer de grote gele kwikstaart minder een must is.

Foto: Graag natte voeten! (Wilco Minten: www.wmnatuurfotografie.nl)

Eten

Gele kwikstaarten zijn insecteneters. In het gras, aan oevers, overal zoeken ze insecten. De menukaart bevat o.a. spinnen, wormen, waterdierpjes, wantsen, krekels, sprinkhanen, kevertjes, larven, allerlei kleine weekdieren, ongewervelde. Insecten worden foeragerend door het gras maar ook in de vlucht gesnapt.

Foto: Gewoon mooi zitten wezen! (Bert Visser)

Familie

Taxonomische indeling

Categorie	Latijns	Betekenis
Rijk	Animalia	Dieren
Stam	Chordata	Chordadieren
Klasse	Aves	Vogels
Orde	Passiformes	Zangvogels
Familie	Motacillidae	Piepers en kwikstaarten
Geslacht	Motacilla	Kwikstaarten
Soort	Motacilla flava	Gele staartwipper

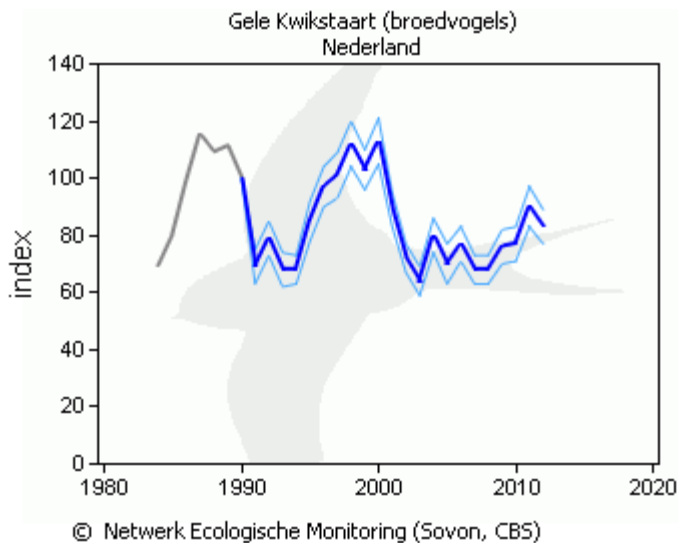
De naam

Waar komt de naam kwikstaart vandaan? Heeft het te maken met het Engelse Quick, wat snel betekent en refereert aan de snelheid waarmee de staart schokkend op en neer beweegt? Heeft kwik algemeen een betekenis van snelheid? Of komt kwikstaart van de bewegingen van het kwik dat op en neer gaat afhankelijk van de temperatuur? Wie het weet mag het zeggen!

Het is in elk geval dat de staart van de kwikstaart ritmisch op en neer beweegt. Ook over het waarom van dit op en neer bewegen zijn er vraagtekens en verschillen van mening. Een opvatting is dat de kwikstaart met zijn staart kwikt om de insecten in het omringende gras op te doen vliegen zodat hij ze kan verschalken!?

In de tabel een aantal benamingen van relevante landen.

Taal	Naam
Latijns	Motacilla flava
Nederlands	(Kleine) gele kwikstaart
Duits	Schafstelze
Engels	Blue headed (Yellow) wagtail
Frans	Bergeronnette printanière
Spaans	Lavandera boyera alemana
Italiaans	Cutrettola

Voorkomen

De gele kwikstaart leeft en broedt in Nederland en komt redelijk veel voor, zo'n 50.000 broedparen. Het aantal neemt echter langzaam af. Redenen hiervoor liggen met name weer in de agrarische ontwikkelingen zoals herverkaveling, verdroging, intensievere benutting van weiden en intensieve veehouderij. Een lichte toename zie je op grootschalige akkers.

Bron: www.sovon.nl Ontwikkeling in Nederland a.d.h.v. populatie-index

De kraamkamer

Voor aanvang van de bouwperiode moet het vrouwtje nog worden versierd, hierbij wordt soms een onstuimige baltsvlucht gedemonstreerd. Ook ondeugend gedrag zoals bigamie wordt wel eens in levensbeschrijvingen van de gele kwikstaart vermeld, wat een Don Juan met z'n chique pak en elegante verschijning.

De gele kwikstaart bouwt zijn nest in een kuiltje op de grond in het gras, vaak in de buurt van water of op vochtige weilanden. Grashalmen, wortels en mos zijn de bouwmaterialen, ook haar wordt gebruikt om het te bekleden. Op de foto zijn duidelijk verschillende nestmaterialen te zien.

Foto: nest met eitjes (Theo van de Mortel)

Het nest is bijna niet te vinden. Ornothologen, vogelaars, liefhebbers die een nestje proberen te vinden zoeken zich een ongeluk. Begin maar eens te zoeken in een weiland met hoog gras. Daarnaast halen de kwikstaarten ook nog allerlei fratsen uit. Ze proberen je weg te lokken, de man zit bijvoorbeeld in je buurt op een draad en vliegt het weiland in, hij lokt je weg. Ga je er achteraan dan kan de pop op haar elfendertigste naar het nest. Advies, ga met z'n tweeën "op jacht"! De een gaat achter het mannetje aan, de ander bespiedt de pop en kijkt wat zij doet. Je kijkt waar de pop landt, houdt dit punt scherp in het oog, loopt ernaar toe, maar meestal ben je er dan nog niet. Het nest is gewoon moeilijk te vinden in het hoge gras.

Foto: Klaar voor afleidingsmanoeuvre! (Bert Visser)

In het nest komen 4-6 lichtgrijze of groengrijze gevlekte eieren met donkere roestbruine vlekjes waarop de pop, meestal in de maand mei, een dag of 12 tot 14 haar best doet. Na een 10 tot 14 dagen vliegen ze al uit. Een paar dagen later kunnen ze vliegen. Pa en ma voeden de jongen samen en brengen ze groot. Een tweede ronde volgt eventueel in juli.

Foto: een moeilijk te vinden vol nest (Theo van de Mortel)

Van Natuur naar cultuur → De volière

Biotoop

Voor de meeste vogels is het natuurlijk prettig vertoeven als wij als huisbazen hun natuurlijke omgeving proberen na te bootsen, het blijft natuurlijk bij proberen, de natuur is te complex om exact te imiteren. We kunnen dus zorgen voor o.a. grassen, dennen, coniferen, struikjes en kleine boompjes. Het zijn liefhebbers van water, gaan we zover dat we een grote vijver met waterlelies zodat we onderstaande foto in de volière kunnen schieten?

Foto: Kwikstaarten algemeen, houden van water!?! (Bert Visser)

Het gevarieerde levende spinnen en insectenaanbod van de natuur kunnen we natuurlijk ook moeilijk evenaren. Daarom kunnen we onze best doen met pinkies, deze zijn vaak favoriet, net als meelwormen, buffalowormen en klein geknipte wasmotten.

De koppels

De kleine gele kwikstaart lijkt onder de kwekers wel een zeldzaamheid, je komt hem niet op elke hoek van de straat tegen. Voor mijn koppels kleine gele kwikstaarten heb ik Nederland en België meerdere malen doorkruist.

Ook hier geldt weer het, zijn geen reizen voor niets, je ontmoet bijzondere mensen, bij iedereen leer je weer wat, ziet volières in allerlei soorten en maten en komt op niet-alledaagse plekken.

Uiteindelijk heb ik dan een redelijk aantal koppels waarmee het toch moet gaan lukken om een aantal jonge kwikjes te krijgen. Ik houd u op de hoogte!

Gedrag

De kleine gele kwikstaarten zijn vriendelijke vogels zowel voor medebewoners als voor de wederhelft, waarvan ze in tegenstelling tot de grote gele en witte kwikstaart, niet gescheiden hoeven te worden buiten de witte broodsweken en kweek. Bij mij delen cq deelden ze als koppel de volière dan ook met een aantal andere soorten zoals de Roodborsttapuit, Zwarte roodstaart, Kuifmees, Baardman, Zwartkop, Staartmees en Baardman.

Foto: Kwik samen met Zwartkop (Mart Rousseau)

In kweekverslagen lees je wel eens dat de jongen onderling wat kissebissen, wat meer opvoedkundig en jeugdige overmoed en energie zal zijn dan agressie.

Voer

Het voer bestaat uit een zelfgemaakt eivoer aangevuld met meelwormen, buffalo 's en pinkies. Het recept staat op www.cultuurvogels.com.

Als het nieuwe menu, lunch of diner wordt opgediend dan zijn ze meteen daar, de meelwormen en pinkies hebben de eer het eerst te worden verorberd.

Buiten de gewone hap krijgen ze ook nog levend voer aangeboden in de vorm van buffalowormen en gewone en micro meelwormen.

Kweek

Komend jaar, 2016, hoop ik voor het eerst mijn koppels aan de gang te krijgen qua kweek. Het fijnst zou natuurlijk zijn als ik een aantal jongen op stok zou krijgen. Zeker in dat geval zal ik van de story van de Wagtail een volgende episode kunnen schrijven, een episode met ervaringen over de kweek en hoop ik een aantal borelingen.

Ode aan de kleine gele kwikstaart

Met zijn elegant en parmantig loopje, zijn vlinderachtige vlucht, de kwikkende staart, zijn vriendelijk karakter, een allemans vriend, is het een bijzondere vogel. Dan hebben we het alleen nog over zijn gedrag gehad en niet over zijn schoonheid, zijn ranke verschijning, de verschillende kleuren groen, groen –bruin, bruin-zwart gecombineerd met de heldere diepgele kleur, een beauty om te zien, zowel qua uiterlijk en gedrag een uitzonderlijke verschijning die zich in de volière dan ook niet verbergt maar altijd zichtbaar is!

Een beauty die zich parmantig stappend laat zien!

Foto: Parmantig stappende beauty! (Wilco Minten: www.wmnatuurfotografie.nl)

Kweekrelevantie									
Nest		Materiaal		Broed		Ring(-en)	Vlieg-	Legsels	Eieren
Plaats	Vorm	Ruwbouw	Afwerking	Periode	Duur	Maat	vlug	Aantal	Aantal
Natuur In dichte vegetatie	Komvormig (in kuiltje)	Gras (-halmen)	Mos Haar	5-7	12-14	2.6	10-14	1-2	4-6
Voliere In gras/onder plant/soms in traliekastje		Wortels							